

БЕРКЕВИЧ Леопольд Хомич

Астроном

Л. Х. Беркевич народився 15 грудня 1828 р. в Седлеці Підляської губернії Царства Польського. Відомо, що його батько був лікарем, але він помер, коли Л. Х. Беркевичу було тільки 7 років.

В 1845 р. Л. Х. Беркевич закінчив гімназію в Любліні і склав конкурсні іспити до Варшавських педагогічних курсів. Внаслідок відмінного складання іспитів, його було послано як пансіонера Царства Польського на навчання до Петербурзького університету в друге відділення філософського факультету з розряду математичних наук.

В 1849 р. Л. Х. Беркевич закінчив університет, отримавши ступінь кандидата філософії, і був залишений при університеті для підготовки до професорського звання. Але зобов'язання пансіонера примусили його залишити Петербург і виїхати до Варшави за призначенням на посаду молодшого помічника директора Варшавської астрономічної обсерваторії, де він займався метеорологічними спостереженнями. В той же час він був призначений вчителем фізики і хімії училища раввинів, потім вчителем арифметики і геометрії повітового училища, а в 1857 р. став молодшим вчителем математики Варшавської губернської гімназії, не залишаючи посади в Варшавській астрономічній обсерваторії.

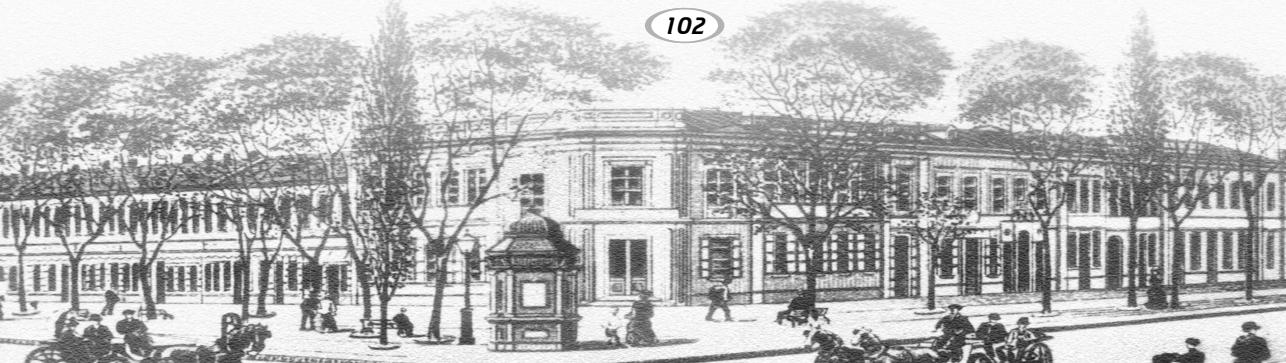
До цього часу відносяться наукові праці Л. Х. Беркевича з метеорології, які друкувалися в місцевому журналі “Biblioteka Warszawska”. Він розрахував середньодобову температуру у Варшаві за 25 років (1825—1859) спостережень Варшавської астрономічної обсерваторії. Ця робота теж була надрукована. Л. Х. Беркевич жадав займатися науковою роботою з астрономії. Але неодноразові прохання про переведення його до Петербурга для продовження наукової роботи не мали успіху. Тому в 1860 р. він вийшов у відставку і переїхав до Петербурга, де був з радістю прийнятий вченими-астрономами.

Однак життєві труднощі змусили Л. Х. Беркевича в лютому 1862 р. перейти на державну службу і обійтися посаду помічника директора експедиції з перевірки спиртометрів в Департаменті податків і стягнень Міністерства фінансів. Але через три місяці його було переведено до Міністерства народної освіти і відправлено до Німеччини на наукове стажування (до 10 жовтня 1864 р.). Там Л. Х. Беркевич стає членом Німецького астрономічного товариства і публікує наукові праці в журналі “Astronomische Nachrichten”. За дорученням Товариства він обчислює ефемериди астероїда Ніоби на 1863 і 1864 рр., які були надруковані у випусках календаря “Berliner Astronomische Jahrbuch”.

Після повернення з-за кордону в Петербурзькому університеті Л. Х. Беркевич склав іспити на ступінь магістра астрономії і 28 березня 1865 р. захистив магістерську дисертацію на тему “Исследование общей пертурбации планеты Юнона, происходящей от действия на нее планеты Юпитер” і знову був відряджений за кордон для наукової роботи. В тому ж році був призначений доцентом кафедри астрономії Новоросійського університету і переїхав до Одеси. В перший же 1865/66 учб. р. Новоросійського університету Л. Х. Беркевич читав студентам курси “Сферичної тригонометрії” і “Космографії”. З часом він розробив і почав читати студентам нові курси з практичної і теоретичної астрономії.

В Новоросійському університеті Л. Х. Беркевич читав різні математичні курси лекцій, наприклад, аналітичну геометрію. В 1866—1880 рр. він викладав також комерційну арифметику в Одеському комерційному училищі. Продовжуючи свої наукові дослідження в галузі теоретичної астрономії (зраз це галузь небесної механіки), Л. Х. Беркевич розробив теорію збурень малої планети Юнона і 2 грудня 1868 р. захистив в Новоросійському університеті докторську дисертацію “Исследование движения планеты Юнона”. Через п'ять днів він був затверджений екстраординарним, а 5 травня 1869 р. — ординарним професором по кафедрі астрономії ІНУ.

У 1866 р. Л. Х. Беркевич створив на кафедрі Кабінет астрономії і поставив питання про будову університетської астрономічної обсерваторії. В 1867 р. це питання було підтримано Радою університету і в 1868 р. Л. Х. Беркевич разом з університетським архітектором П. В. Йодком розро-

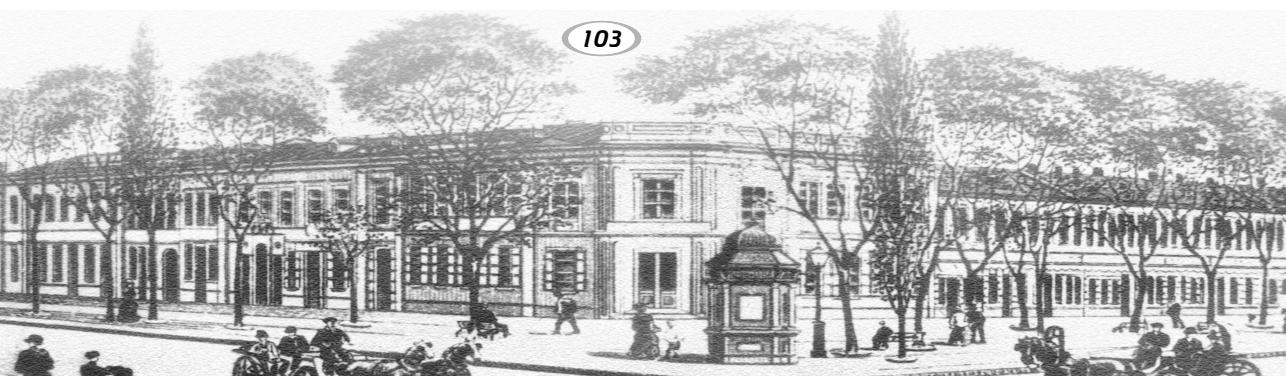

бив два проекти будови астрономічної обсерваторії. Він також запропонував Одеській міській загальній думі практичні праці, які буде виконувати для міста ця обсерваторія, і отримав від міста додаткове до державного фінансування на будову обсерваторії. Побудова обсерваторії почалася в 1870 р. і 3 серпня 1871 р. Астрономічна обсерваторія, Новоросійського університету була урочисто відкрита.

Л. Х. Беркевич як перший директор керував обсерваторією з часу її відкриття до кінця 1880 р. За цей час обсерваторія, озброєна 24 інструментами ліквідованого Кабінету астрономії, була учбовою базою кафедри астрономії. В цей час в обсерваторії з'явився меридіанний телескоп Репсольда, виготовлений у 1862 р. В 1872 р. Л. Х. Беркевич домігся штатної посади астронома-спостерігача, і обсерваторія провела деякі наукові спостереження, найбільш відомим з яких є спостереження проходження по диску Сонця Венери в 1874 р. Спостереження відбулися в Керчі відрядженим астрономом-спостерігачем обсерваторії Є. Е. Блоком.

Л. Х. Беркевич став засновником вищої астрономічної освіти і астрономічних досліджень в Одесі. Він викладав на астрономічних курсах для 15 випусків студентів Новоросійського університету і підготував кадри науковців і викладачів для кафедри і обсерваторії ІНУ. Основні лекційні курси з астрономії, читання яких розпочато Л. Х. Беркевичем, продовжуються до нашого часу, зрозуміло, на сучасному рівні, і дозволяють готувати фахівців з астрономії. Не менш вагомий внесок в культурне і наукове життя Одеси зроблено Л. Х. Беркевичем як засновником і першим директором обсерваторії всесвітньо відомої установи за результатами її астрономічних досліджень.

15 грудня 1880 р. Л. Х. Беркевич подав прохання про відставку і вийшов на пенсію. Але по вільному найму він викладав в Новоросійському університеті до кінця 1881/82 учб. р. В 1882 р. Л. Х. Беркевич виїхав з Одеси, спочатку у Вільно, а потім до Петербурга, де займався приватною практикою. В Петербурзі 21 травня 1897 р. він став членом Російського астрономічного товариства. Був нагороджений орденом св. Анни 2 ст. (1870) та орденом св. Анни 2 ст. з імператорською короною (1872).

Помер Л. Х. Беркевич 12 травня 1897 р. в Рязані, похований на кладовищі Троїцького монастиря.

Пр.:

Исследование общей пертурбации планеты Юноны. — С.Пб., 1865; То же // ЗИНУ. — 1868. — Т. 2, ч. ученая. — С. 1-64.

Літ.:

Маркевич. 25-летие ИНУ. — С. 364-368. Л. Ф. Беркевич // Изв. Рус. астроном. о-ва. — 1897. — Вып. 6. — С. 441; Венгеров. КБС. — Т. 3. — С. 83-85; Каретников В. Г. Основатель обсерватории Л. Ф. Беркевич // Страницы. — Ч. 2. — С. 7-14; Професори Одес. (Новорос.) ун-ту. — Одеса, 2000. — Т. 2.

В. Г. Каретников

БЕССЕЛЬ Олександр Васильович

Математик

О. В. Бессель народився в 1839 р. в Санкт-Петербурзі. В 1857 р. вступив до математичного відділення фізико-математичного факультету Петербурзького університету. Його викладачами були професори В. Я. Буняковський, П. Л. Чебишов, Й. І. Сомов. В цьому ж університеті 12 травня 1862 р. він отримав ступінь кандидата, після чого перебував у відрядженні за кордоном, з якого повернувся 1 жовтня 1864 р.

1 лютого 1865 р. О. В. Бессель захистив дисертацію на ступінь магістра чистої математики “О приведении интегралов иррациональных функций к эллиптическим”. Головним опонентом на захисті був П. Л. Чебишев. Незабаром, на правах приват-доцента, з 26 лютого 1865 р. О. В. Бессель викладав теорію еліптичних функцій, нарисну геометрію та вперше в Петербурзькому університеті — теорію визначників.

У 1867—1868 рр. вдруге удосконалював свої знання за кордоном за свій рахунок, звідки у серпні 1868 р. повернувся в університет, а 23 грудня 1868 р. захистив

